

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۹
۱- نیروهای مسلح و دلایل وجودی آن.....	۲۴
۱-۱- تعریف.....	۲۴
۲-۱- دلایل وجودی نیروهای مسلح.....	۲۴
۱-۲-۱- حفظ استقلال کشور.....	۲۴
۱-۲-۱-۱- در زمان صلح.....	۲۵
۲-۱-۲-۱- در زمان جنگ.....	۲۵
۲-۲-۱- حفظ امنیت داخلی.....	۲۵
۲- حقوق جزای نظامی.....	۲۶
فصل اول: کلیات.....	۲۷
گفتار اول: تعریف نظامی.....	۲۷
۱- کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و سازمانهای وابسته.....	۲۸
۲- کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران و سازمان وابسته.....	۲۸
۳- کارکنان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و سازمانهای وابسته و اعضای بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.....	۳۰
۴- کارکنان وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمانهای وابسته.....	۳۲
۵- کارکنان مشمول قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.....	۳۴
۶- کارکنان وظیفه از تاریخ شروع تا پایان خدمت.....	۳۴

- ۷- محصلان: موضوع قوانین استخدامی نیروهای مسلح - مراکز آموزشی نظامی و انتظامی (در داخل و خارج از کشور) و نیز مراکز آموزش وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح)..... ۳۶
- ۸- کسانی که بطور موقت در خدمت نیروهای مسلح هستند..... ۳۷
- ۸-۱- پرسنل خرید خدمت..... ۳۷
- ۸-۲- پرسنل قراردادی..... ۳۸
- ۸-۳- داوطلبان غیر نظامی در مناطق عملیاتی نیروهای مسلح..... ۳۹
- ۹- کارکنان هر نیروی مسلح دیگر که طبق قانون تشکیل شود..... ۴۰
- ۱۰- پرسنل مأمور به خدمت در سازمانهای دیگر..... ۴۰
- گفتار دوم: جرم نظامی**..... ۴۱
- ۱- تفکیک جرم..... ۴۱
- ۱-۱- جرایم صرف نظامی..... ۴۱
- ۲-۱- جرایمی که نظامیان و غیر نظامیان هر دو قادر به ارتکاب آن هستند..... ۴۱
- ۲- تعریف..... ۴۲
- ۳- تفسیر شورای نگهبان از جرایم نظامی..... ۴۴
- ۴- خصوصیات جرم نظامی..... ۴۵
- ۴-۱- تشریفات تعقیب مجرم..... ۴۵
- ۴-۲- سرعت عمل در رسیدگی..... ۴۶
- ۴-۳- شدت عمل در اعمال مجازات..... ۴۶
- ۵- فوائد تفکیک..... ۴۶
- ۵-۱- صلاحیت محاکم:..... ۴۷
- ۵-۱-۱- توسعه صلاحیت شخصی محاکم نظامی..... ۴۷
- مستنداً به مقررات عام ماده ۳۱۱ قانون آیین دادرسی کیفری (مصوب ۹۲) « شرکا و معاونان جرم در دادگاهی محاکمه می شوند که صلاحیت رسیدگی به اتهام متهم اصلی را دارد، مگر اینکه در قوانین خاص ترتیب دیگری مقرر شده باشد.»..... ۴۷
- ۵-۱-۲- صلاحیت رسیدگی به جرایم نظامیان زیر ۱۸ سال..... ۴۸
- ۵-۱-۳- صلاحیت رسیدگی به جرم رها شده از خدمت..... ۴۹

۵۰ ۴-۱-۵- جرایم ضابطین دادگستری
۵۲ ۵-۱-۵- رسیدگی به جرایم اسرای جنگی
۵۳ ۶-۱-۵- رسیدگی به جرایم نظامیان از درجه سرتیپ ۲ به بالا
۵۴ ۷-۱-۵- رسیدگی به جرایم خاص نظامی روحانیون
۵۷ ۸-۱-۵- صلاحیت اضافی
۵۷ ۲-۵- استرداد مجرمین
۵۸ گفتار سوم: سیری در قانونگذاری
۶۱ گفتار چهارم: منابع حقوق جزای نظامی
۶۲ ۱- منابع اصلی
۶۲ ۱-۱- قوانین و آیین نامه‌ها
۶۳ ۲-۱- آراء وحدت رویه قضایی
۶۳ ۲- منابع ارشادی
۶۳ ۱-۲- رویه قضایی
۶۴ ۲-۲- عقاید علمای حقوق (دکترین)
۶۴ ۳-۲- عرف
۶۴ گفتار پنجم: مجازاتها
۶۵ ۱- تفاوت جرم و تخلف
۶۶ ۲- انواع مجازات
۶۶ ۱-۲- مجازات اصلی
۶۸ ۲-۲- مجازات تبعی
۶۹ ۱-۲-۲- مجازاتهای تبعی در مورد پرسنل ثابت نیروهای مسلح
۷۲ ۲-۲-۲- مجازات تبعی کارکنان وظیفه نیروهای مسلح
۷۲ ۳-۲-۲- مجازات تبعی کارکنان پیمانی و قراردادی نیروهای مسلح
۷۲ ۳-۲- مجازاتهای تکمیلی یا تتمیمی
۷۴ ۱-۳-۲- مجازاتهای تکمیلی (تتمیمی) در خصوص پرسنل کادر
۷۵ ۲-۳-۲- مجازاتهای تکمیلی (تتمیمی) در خصوص پرسنل وظیفه

- ۳- تخفیف و تبدیل مجازات ۷۶
- ۳-۱- جهات تخفیف: ۷۶
- ۳-۲- منع تخفیف مجدد ۷۷
- ۳-۳- اختیاری بودن تخفیف و تبدیل ۷۸
- ۳-۴- حبس با خدمت ۷۸
- ۳-۵- تخفیف و تبدیل مجازات در خصوص مجازات حبس ۷۹
- ۳-۵-۱- تخفیف و تبدیل حبس تا دو سال ۷۹
- ۳-۵-۲- تخفیف و تبدیل حبس از دو سال تا پنج سال ۸۱
- ۳-۵-۳- تخفیف و تبدیل حبس بیش از پنج سال ۸۲
- ۳-۶- تخفیف و تبدیل مجازات در خصوص مجازات غیر از حبس ۸۳
- گفتار ششم: مرور زمان در جرایم خاص نظامی ۸۳**
- ۱- تعریف ۸۴
- ۲- انواع مرور زمان ۸۴
- ۲-۱- مرور زمان شکایت ۸۴
- ۲-۲- مرور زمان تعقیب ۸۴
- ۲-۳- مرور زمان مجازات ۸۴
- ۳- مرور زمان در نظام دادرسی فعلی ۸۴
- ۳-۱- مجازات تعزیری ۸۵
- ۳-۲- مجازات غیر تعزیری ۸۵
- ۴- شرایط حصول مرور زمان ۸۵
- ۴-۱- مرور زمان تعقیب و محاکمه ۸۵
- ۴-۲- مرور زمان اجرای حکم ۸۶
- ۴-۳- سقوط حق شکایت ۸۸
- ۵- اثرات مرور زمان ۸۸
- ۵-۱- در مجازاتها ۸۸
- ۵-۲- در حقوق شاکی و مدعی خصوصی ۸۹

۶- مبدأ مرور زمان شکایت در جرایم مختلف.....	۹۰
۶-۱- جرایم آنی.....	۹۰
۶-۲- جرایم مستمر.....	۹۰
۶-۳- جرایم به عادت.....	۹۱
۷- ممنوعیت‌های قاعده مرور زمان.....	۹۱
۷-۱- در خصوص جرایم:.....	۹۱
۷-۲- در خصوص نهادهای دادرسی.....	۹۳
۸- مرور زمان در احکام غیابی.....	۹۶
گفتار هفتم: شروع به جرم در جرایم خاص نظامی.....	۹۷
گفتار هشتم: جبران خسارت ناشی از جرایم نظامی.....	۹۹
گفتار نهم: بررسی تطبیقی قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح (مصوب ۱۳۸۲) با قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح (مصوب ۱۳۷۱).....	۱۰۰
فصل دوم: جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی.....	۱۰۵
گفتار اول: جرایم بر اندازی.....	۱۰۶
۱- طراحی برنامه براندازی به منظور تغییر و نابودی اساس نظام جمهوری اسلامی ایران.....	۱۰۷
۲- تشکیل جمعیت یا اداره به منظور برهم زدن امنیت کشور.....	۱۰۹
۴- تسلیم افراد تحت فرماندهی خود یا پایگاه یا محلی که حفاظت آن به او سپرده شده.....	۱۱۰
۵- تبانی با دشمن برای انجام مقاصد.....	۱۱۱
۶- جمع آوری نیرو و کمک برای دولت در حال جنگ با ایران یا گروهها و دستجات مفسد و محارب.....	۱۱۲
۷- اقدام مسلحانه علیه نظام جمهوری اسلامی ایران.....	۱۱۲
۸- اجبار، تحریک به فرار یا تسلیم یا عدم اجرای وظایف نظامی... به منظور براندازی حکومت یا شکست نیروهای خودی در مقابل دشمن.....	۱۱۲
گفتار دوم: جاسوسی؛ جاسوس.....	۱۱۳
۱- تعریف.....	۱۱۳

- ۲- ماهیت جرم جاسوسی ۱۱۴
- ۳- مصادیق جرایم جاسوسی ۱۱۵
- ۳-۱- تحصیل اسناد و اطلاعات و تسلیم آن به دشمن: ۱۱۵
- ۳-۲- تسلیم اسرار نظامی یا سیاسی و اقتصادی یا صنعتی به دشمنان داخلی و خارجی: ۱۱۶
- ۳-۳- ورود به محل نگهداری اسناد و اطلاعات برای به دست آوردن اطلاعات به نفع دشمن: ۱۱۷
- ۳-۴- مخفی نمودن جاسوسان و افراد دشمن که مرتکب جاسوسی شده‌اند ۱۱۹
- ۴- معاونت در جرایم جاسوسی ۱۱۹
- ۵- تفاوت جاسوسی و خیانت به کشور ۱۲۰
- ۶- محکومیت به اخراج در جرایم جاسوسی ۱۲۱
- ۷- عدم اعطاء مرخصی به زندانیان محکوم در جرایم جاسوسی ۱۲۱
- ۸- تعمیم مجازات نظامیان به افراد غیر نظامی در جرایم جاسوسی ۱۲۲
- گفتار سوم: تسلیم و افشاء اسناد و امحاء آن ۱۲۲**
- ۱- سند ۱۲۲
- ۲- حفاظت و دسترسی ۱۲۳
- ۳- طبقه بندی و تغییر آن ۱۲۴
- ۳-۱- تعریف و انواع: ۱۲۴
- ۳-۲- تغییر طبقه بندی: ۱۲۵
- ۴- افشاء عمدی اسناد و مدارک ۱۲۶
- ۵- افشاء اسناد و مدارک از سوی غیر نظامی ۱۲۷
- ۶- افشاء اسناد و مدارک از روی بی احتیاطی و بی مبالاتی ۱۲۸
- ۷- تخلیه اطلاعاتی بر اثر بی مبالاتی ۱۲۸
- ۸- افشاء غیر مجاز اسناد کامپیوتری ۱۲۹

فصل سوم: جرائم بر خلاف تکالیف نظامی ۱۳۱

- گفتار اول: خودداری از انجام وظایف و تسلیم اموال به دشمن ۱۳۲
- گفتار دوم: انعقاد قرارداد تسلیم با دشمن ۱۳۲

- گفتار سوم: خودداری از بکار بردن سلاح یا مهمات نظامی یا سایر امکانات نظامی در مقابل دشمن ۱۳۲
- گفتار چهارم: شورش ۱۳۳
- گفتار پنجم: اقدام علیه نیروهای نظامی که با ایران در حال جنگ نیست ۱۳۵
- گفتار ششم: به عهده گرفتن فرماندهی بدون مجوز ۱۳۶
- گفتار هفتم: لغو دستور ۱۳۷
- ۱- لغو دستور حرکت به طرف دشمن ۱۳۷
- ۲- لغو دستور در مناطق جنگی ۱۳۸
- گفتار هشتم: ازدواج با اتباع بیگانه ۱۳۹
- گفتار نهم: عدم اجرای مصوبات شورای عالی امنیت ملی، شورای امنیت کشور و یا شورای تأمین امنیت استان یا شهرستان ۱۴۰
- گفتار دهم: عضویت در سازمانها و احزاب سیاسی ۱۴۰
- گفتار یازدهم: تیر اندازی بر خلاف مقررات ۱۴۲
- گفتار دوازدهم: عدم حضور در محل مأموریت ۱۴۶
- گفتار سیزدهم: ترک محل نگهداری ۱۴۸
- گفتار چهاردهم: خوابیدن حین نگهداری ۱۵۰
- گفتار پانزدهم: تعرض و اهانت به نگهبان ۱۵۱
- گفتار شانزدهم: ایراد ضرب و جرح به مافوق ۱۵۲
- گفتار هفدهم: اهانت به مافوق ۱۵۳
- گفتار هجدهم: اهانت به مآدون و تنبیه وی ۱۵۴
- گفتار نوزدهم: تهدید مافوق، مراقب یا نگهبان ۱۵۴
- گفتار بیستم: خودزنی و تمارض و بی‌علاقگی به خدمت ۱۵۵
- گفتار بیست و یکم: تمرد ۱۵۶
- گفتار بیست و دوم: تعرض به مجروحان یا بیماران ۱۵۷
- گفتار بیست و سوم: بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی منجر به تلفات جانی یا صدمات بدنی ۱۵۸
- گفتار بیست و چهارم: ایجاد جو بدبینی ۱۵۸

فصل چهارم: فرار..... ۱۶۱

گفتار اول: انواع فرار..... ۱۶۵

۱- فرار در زمان صلح..... ۱۶۵

۱-۱- فرار پرسنل ثابت:..... ۱۶۵

۱-۲- فرار پرسنل وظیفه:..... ۱۶۸

۱-۲-۱- فرار پرسنل وظیفه در زمان آموزشی..... ۱۶۸

۱-۲-۲- تأخیر در تسویه..... ۱۶۹

۱-۲-۳- فرار در زمان اضافه خدمت..... ۱۶۹

۱-۲-۴- ماهیت جرم فرار..... ۱۷۰

۱-۲-۵- غیبت کمتر از ۱۵ روز..... ۱۷۰

۱-۳- فرار نظامیان وظیفه دوره ذخیره و احتیاط:..... ۱۷۰

۱-۴- فرار محصلان:..... ۱۷۱

۱-۵- فرار در زمان مأموریت یا مرخصی:..... ۱۷۲

۱-۶- فراریان خود معرف..... ۱۷۲

۱-۶-۱- فراریان خود معرف کارکنان ثابت..... ۱۷۲

۱-۶-۲- فراریان خود معرف وظیفه..... ۱۷۴

۲- فرار در زمان جنگ و درگیری مسلحانه..... ۱۷۵

۱-۲- فرار پرسنل ثابت..... ۱۷۵

۲-۲- فرار سایر پرسنل..... ۱۷۶

تذکار: مقررات ماده ۶۸ و ۷۰ ق.م.ج.ن.م در این خصوص نیز قابل اجراء است..... ۱۷۶

۱-۳- فرار پرسنل وظیفه دوره احتیاط و ذخیره:..... ۱۷۶

۱-۴- فرار محصلان..... ۱۷۷

۱-۵- فرار اعضای پیمانی نیروهای مسلح و بسیجیان ویژه:..... ۱۷۷

۱-۶- فرار کارکنان خرید خدمت و سایر بسیجیان..... ۱۷۷

۱-۷- فرار از محل مأموریت در جریان عملیات..... ۱۷۷

۱-۸- فرار در زمان مأموریت یا مرخصی..... ۱۷۷

- ۱۷۸..... ۲-۹- فراریان خود معرف
- ۱۷۸..... ۲-۹-۱- کارکنان ثابت: بموجب ماده ۶۲ ق.م.ج.ن.م
- ۱۷۸..... ۲-۹-۲- کارکنان وظیفه
- ۱۷۸..... ۲-۹-۳- کارکنان وظیفه احتیاط و ذخیره
- ۱۷۹..... ۳- فرار از جبهه
- ۱۷۹..... ۳-۱- فرار پرسنل ثابت
- ۱۸۰..... ۳-۲- فرار سایر پرسنل
- ۱۸۰..... ۳-۳- فرار افراد وظیفه دوره ذخیره و احتیاط
- ۱۸۰..... ۳-۴- فرار محصلین
- ۱۸۰..... ۳-۵- فراریان خود معرف
- ۱۸۱..... ۳-۶- فراریان اعضای پیمانی نیروهای مسلح و بسیجیان ویژه
- ۱۸۱..... ۳-۷- فراریان کارکنان خرید خدمت نیروهای مسلح و سایر بسیجیان
- ۱۸۱..... گفتار دوم: فرار با اسلحه و تجهیزات
- ۱۸۲..... گفتار سوم: فرار به طرف دشمن
- ۱۸۲..... گفتار چهارم: فرار با توطئه
- ۱۸۳..... گفتار پنجم: معاونت در فرار
- ۱۸۴..... گفتار ششم: فرار زاید بر ۶ ماه
- ۱۸۵..... گفتار هفتم: اثرات جانبی جرم فرار
- ۱۸۵..... ۱- استمراری محسوب شدن فرار
- ۱۸۵..... ۲- قطع حقوق و مزایا
- ۱۸۵..... ۳- تعقیب و دستگیری
- ۱۸۵..... ۴- بند ج ماده ۱۳۱ آیین نامه انضباطی
- ۱۸۶..... ۵- ماده ۱۲۹ آیین نامه انضباطی

۱۸۷..... فصل پنجم: جرایم مالی

- ۱۸۷..... گفتار اول: فروش، حیف و میل و واگذاری اموال متعلق به دولت

- ۱- حیف و میل کردن اشیاء اموال متعلق به دولت یا در اختیار دولت ۱۸۷
- ۱-۱- حیف و میل کردن اسلحه و مهمات: ۱۸۷
- ۲-۱- حیف و میل سایر اموال متعلق به دولت و یا در اختیار دولت: ۱۹۱
- ۲- فروش و مورد معامله قرار دادن البسه نظامی ۱۹۱
- ۳- مصرف غیر مجاز و استفاده غیر مجاز اسلحه و مهمات و لوازم نظامی متعلق به دولت ۱۹۲
- ۳-۱- مصرف و استفاده غیر مجاز اسلحه و مهمات و وسایل و لوازم نظامی: ۱۹۲
- تذکار- همانگونه که قبلاً ذکر شد تشخیص اینکه اموال و اشیاء و لوازم جزو اشیاء و لوازم نظامی است به عهده کارشناسان نظامی است. ۱۹۳
- ۳-۲- مصرف غیر مجاز و استفاده غیر مجاز ... سایر وسایل و اموال متعلق به دولت یا در اختیار آن: ۱۹۴
- ۱۹۴
گفتار دوم: سرقت ۱۹۴
- ۱- سرقت اسلحه و مهمات ۱۹۵
- ۲- سرقت وسایل و لوازم نظامی (غیر از سلاح و مهمات) ۱۹۶
- ۳- سرقت در زمان اردو کشی ۱۹۷
- ۴- سرقت اسناد و نوشته‌های نظامی ۱۹۸
- ۵- سرقت به قصد اخلال ۱۹۸
- ۶- استرداد عین و جبران خسارت ۱۹۸
- ۷- سرقت اطلاعات رایانه ۱۹۹
- ۱۹۹
گفتار سوم: آتش زدن و تخریب ۱۹۹
- ۱- آتش زدن و تخریب تأسیسات و ساختمانهای مهم نیروهای مسلح ۲۰۰
- ۲- آتش زدن و تخریب سایر وسایل و اموال نظامی ۲۰۲
- ۲۰۴
گفتار چهارم: ارتشاء، اختلاس، اخاذی ۲۰۴
- ۱- ارتشا ۲۰۴
- ۱-۱- تعریف: ۲۰۴
- ۲-۱- عنصر قانونی: ۲۰۵
- ۳-۱- شروع به جرم ۲۰۶

۲۰۶.....	۴-۱- مجازات رایشی:
۲۰۷.....	۵-۱- تشکیل شبکه ارتشا.....
۲۰۷.....	۶-۱- جبران خسارت:
۲۰۸.....	۷-۱- وضعیت خدمتی مرتکب.....
۲۱۰.....	۲- اختلاس.....
۲۱۰.....	۱-۲- عنصر قانونی:
۲۱۱.....	۲-۲- شروع به جرم.....
۲۱۲.....	۳-۲- وضعیت خدمتی مجرم.....
۲۱۲.....	۴-۲- خریداری اموال مورد اختلاس و مساعدت در تضييع آن.....
۲۱۳.....	۵-۲- استرداد وجه یا مال مورد اختلاس.....
۲۱۳.....	۶-۲- جبران خسارت.....
۲۱۴.....	۳- اخاذی.....
۲۱۵.....	فصل ششم: سایر جرایم.....
۲۱۵.....	گفتار اول: گزارش خلاف واقع.....
۲۱۵.....	۱- عنصر قانونی.....
۲۱۶.....	۲- عنصر مادی.....
۲۱۶.....	۱-۲- گزارش بر خلاف واقع.....
۲۱۶.....	۲-۲- کتمان حقیقت.....
۲۱۷.....	۳-۲- ارائه یا ارسال گزارش با تغییر ماهیت.....
۲۱۷.....	۴-۲- ارائه گزارش بطور ناقص.....
۲۱۷.....	۵-۲- عدم گزارش جرایم ارتكابی توسط مسؤولین به مقامات صالحه.....
۲۱۷.....	۶-۲- عدم اعلام بموقع گزارشها و جرایم به مقامات صالحه.....
۲۱۸.....	۳- عنصر معنوی.....
۲۱۸.....	۴- جبران خسارت.....
۲۱۹.....	گفتار دوم: تقلب و دسیسه در امور نظام وظیفه.....

- ۱- عنصر قانونی ۲۲۰
- ۲- عنصر مادی ۲۲۱
- ۱-۲- فراهم آوردن موجبات معافیت: ۲۲۱
- ۲-۲- فراهم آوردن موجبات اعزازی: ۲۲۲
- ۳-۲- عدم ذکر مشمولین در لیست مربوطه: ۲۲۲
- ۴-۲- صدور گواهی و یا تصدیق خلاف واقع در امور نظام وظیفه و غیره: ۲۲۲
- ۵-۲- استفاده از اوراق و تصدیق نامه‌های خلاف واقع: ۲۲۲
- ۳- عنصر معنوی ۲۲۳
- ۴- جبران خسارت ۲۲۳
- گفتار سوم: سوء استفاده و جعل و تزویر ۲۲۳
- ۱- جعل و تزویر ۲۲۳
- ۱-۱- جعل حکم، مهر، فرمان و دستخط فرماندهی کل قواء و استفاده از آن: ۲۲۴
- ۲-۱- جعل حکم یا امضاء یا مهر سایر مسئولان و استفاده از آن ۲۲۵
- ۳-۱- جعل مهر نیروهای مسلح: ۲۲۵
- ۴-۱- جعل منگنه یا علامت نیروهای مسلح: ۲۲۵
- ۵-۱- تحصیل و استفاده غیر مجاز مهر یا تمبر یا علامت نیروهای مسلح ۲۲۶
- ۶-۱- جعل در احکام و تقریرات و نوشته‌ها: ۲۲۷
- ۷-۱- جعل در نوشته، قراردادها و مقاله نامه‌های نظامی ۲۲۷
- ۸-۱- جعل در اسناد غیر رسمی: ۲۲۸
- ۹-۱- جعل در اطلاعات رایانه‌ای ۲۲۹
- ۲- سوء استفاده ۲۲۹
- ۱-۲- تحصیل منفعت نامشروع ۲۲۹
- ۲-۲- اخذ هدیه، امتیاز یا در صدانه (پورسانت) ۲۳۱
- ۳-۲- تبانی در مناقصه یا مزایده: ۲۳۳
- ۴-۲- تقلب در مواد غذایی ۲۳۴
- گفتار چهارم: استفاده غیر قانونی از البسه رسمی یا علامات و نشانها و مدالهای نظامی ۲۳۵

- ۱- تعاریف..... ۲۳۵
- ۲- استفاده غیر قانونی از البسه رسمی در وضعیت عادی..... ۲۳۶
- ۳- استفاده غیر قانونی از البسه رسمی در زمان جنگ..... ۲۳۸

ضمایم..... ۲۳۹

- فصل اول: مواد عمومی..... ۲۳۹
- فصل دوم: جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی..... ۲۴۴
- فصل سوم: جرائم بر خلاف تکالیف نظامی..... ۲۴۸
- فصل چهارم: فرار از خدمت..... ۲۵۵
- گفتار اول- فرار در زمان صلح..... ۲۵۵
- گفتار دوم- فرار در زمان جنگ و درگیریهای مسلحانه..... ۲۵۶
- فصل پنجم: گزارش خلاف واقع..... ۲۶۰
- فصل ششم: تقلب و دسیسه در امور نظام وظیفه و تصدیق نامه‌های خلاف واقع..... ۲۶۰
- فصل هفتم: فروش و حیف و میل و واگذاری اشیای نظامی و اموال نیروهای مسلح..... ۲۶۱
- فصل هشتم: سرقت..... ۲۶۲
- فصل نهم: آتش زدن و تخریب و اتلاف..... ۲۶۳
- فصل دهم: سوء استفاده و جعل و تزویر..... ۲۶۴
- فصل یازدهم: ارتشاء، اختلاس و اخاذی..... ۲۶۷
- فصل دوازدهم: استفاده غیر قانونی البسه رسمی یا علائم و نشانها و مدالهای نظامی..... ۲۶۹
- فصل سیزدهم: سایر مقررات..... ۲۷۰
- قانون بکارگیری سلاح توسط مامورین نیروهای مسلح در موارد ضروری (مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۱۸)..... ۲۷۲
- آیین نامه اجرایی تبصره بند (۵) ماده (۳) قانون به کارگیری سلاح توسط مأموران نیروهای مسلح در موارد ضروری (مصوب مورخ ۱۳۸۱/۴/۳۰ هیأت وزیران)..... ۲۷۶
- قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری (مصوب ۱۳۶۴/۶/۲۸ مجلس شورای اسلامی و ۱۳۶۷/۹/۱۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام)..... ۲۷۸

قانون تعیین حدود صلاحیت دادرها و دادگاههای نظامی کشور (مصوب ۱۳۷۳/۵/۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام)	۲۸۳
قانون تفسیر ماده ۳ قانون تعیین حدود صلاحیت دادرها و دادگاههای نظامی کشور (مصوب ۱۳۷۳/۵/۶ [مصوب ۷۴/۶/۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام])	۲۸۳
دستور العمل نحوه احضار و جلب فرماندهان نیروهای مسلح (ابلاغی از سوی دفتر فرماندهی معظم کل قوا در تاریخ ۱۳۷۵/۳/۲۸ به ریاست محترم قوه قضائیه و کلیه نیروهای مسلح نظامی و انتظامی)	۲۸۴
از قانون آیین دادرسی کیفری (مصوب ۹۲ با اصلاحات بعدی)	۲۸۶
بخش هشتم - آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح (الحاقی ۱۳۹۳/۰۷/۰۸)	۲۸۶
فصل اول - کلیات	۲۸۶
فصل دوم - تشکیلات دادرها و دادگاههای نظامی	۲۸۷
فصل سوم - صلاحیت	۲۹۰
فصل چهارم - کشف جرم و تحقیقات مقدماتی	۲۹۲
فصل پنجم - وکالت در دادرها و دادگاه نظامی	۲۹۸
فصل ششم - ترتیب رسیدگی، صدور و ابلاغ رأی	۲۹۸
فصل هفتم - تجدیدنظر و اعاده دادرسی	۲۹۹
فهرست منابع و مآخذ	۳۰۱
الف) کتب:	۳۰۱
ب) قوانین	۳۰۳
ج آیین نامه‌ها:	۳۰۴

بسم الله النور

«حقوق جزای نظامی» یکی از شاخه‌های نوپای حقوق کیفری است که بی‌شک نظر متخصصان و حقوقدانان جزایی را به خود معطوف داشته است. اما آنچه در این شعبه از حقوق جزا از همه مهم‌تر می‌نماید «قلت منابع» موجود و «تازگی و نوپایی» و عدم دسترسی به منابع این رشته است که مانع از آن می‌شود تا بتوان آنگونه که باید و شاید اصول و مبانی این شاخه نوظهور را تشریح و تبیین نمود.

هر یک از گرایشهای حقوق بر مبنای اصولی استوار است. اصولی را که به عنوان مبانی حقوق جزای نظامی می‌توان برشمرد علاوه بر اصول عمومی در حقوق کیفری، «اصل شدت مجازاتها»، «اصل توجه به قداست نظامی و نظامی‌گری»، «اصل سرعت در رسیدگیها» و «اصل رعایت تشریفات تعقیب» است که باید بعنوان مبنا و پایه حقوق کیفری نظامی برشمرد.

نظم و انضباط و حساسیت شعلی و مأموریت‌های نظامی ایجاب می‌نماید بر شدت و حدت مجازاتها افزود چرا که غفلت از مقررات و بی‌توجهی فرد نظامی، به ضوابط موجود، می‌تواند اثرات جبران‌ناپذیری بر امنیت داخلی و خارجی بر جای گذارد. (اصل شدت مجازاتها).

هنگامی که به مطالعه قوانین جزایی نیروهای مسلح می‌پردازیم به وضوح پیداست که از یک طرف مقنن در مقابله با جرایم خاص نظامی متعقد به شدت مجازاتها است و از دیگر سو احترام نهادن به پیشه نظامی و تقدس نظامی‌گری سرلوحه تمام تصمیم‌گیریها است. (اصل توجه به قداست نظامی و نظامی‌گری).

هر چند در رسیدگی به جرایم عمومی تطویل دادرسی به جهت ضرورت اقتناع وجدانی قاضی در کشف واقع تا حدودی پذیرفته شده است. اما در جرایم خاص نظامی از آنجا که هدف از مجازات

مجرم حفظ و استقرار نظم در نیروهای مسلح است تطویل دادرسی امری ناپسند جلوه می‌کند (اصل سرعت در رسیدگیها)

بالاخره تعقیب افراد نظامی بایستی تابع یک سری اصول و مقررات باشد تا به انجام رسالت آنان که همانا حفظ امنیت داخلی و خارجی است صدمه‌ای وارد نیابد بر همین مبنا دستورالعمل نحوه احضار فرماندهان توسط فرماندهی کل قوا تصویب و به مراجع قضایی ابلاغ شد و حتی احضار شهود و مطلعینی که جزء نیروهای مسلح می‌باشد نیز تابع مقررات خاص است.^۱

خلاً تحقیق و تفحص جامع در زمینه حقوق جزای نظامی و بررسی تفصیلی قوانین و مقررات جزایی مربوط به نیروهای مسلح، یافتن حدود ۵۲۴ عنوان مجرمانه در قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح (مصوب ۱۳۸۲)^۲ و از همه مهمتر تدریس «حقوق جزای نظامی» بعنوان یکی از دروس انتخابی در مقاطع مختلف رشته حقوق قضایی در دانشگاههای کشور و برخی دانشکده‌های وابسته به نیروهای مسلح نگارنده را بر آن داشت تا پا به عرصه تحقیق خطیری می‌گذارد که بی‌شک بدون همکاری و همیاری متخصصان و اهل فن امکان تفحص در آن وجود ندارد. مطالعه و بررسی رویه قضایی - که انعکاس عملی قوانین مربوط است - در تبیین نارساییهای قوانین نقش مهمی دارد و می‌تواند در راهنمایی مقنن و ارشاد او به تجدیدنظر در قوانین مربوطه و رفع معایب آنها مؤثر باشد چرا که نقصها و کاستیهای قانون مصوب در مرحله اجرای آن آشکار می‌شود.

مقنن در زمان تصویب قانون به ریزه‌کاریهای عملی آن کمتر توجه دارد و شاید هم امکان بررسی و اظهارنظر وجود نداشته باشد اما زمانی که از نارساییها، آگاهی یافت، باید نسبت به رفع آنها اقدام نماید برای مثال وقتی عملاً این نکته به اثبات رسید که در تعیین مجازات تناسب، رعایت نشده است و عدم رعایت تناسب باعث تضییع بیش از حد حقوق مرتکبان جرایم به لحاظ محروم ساختن آنها از حقوق اساسی می‌گردد یا بالعکس، این عدم تناسب پاره‌ای از قوانین مرتکبان را به ارتکاب جرم تشویق می‌کند و یا تشدید مجازات، هر یک از اهداف سیاست جنایی تقنینی، قضایی، دولتی و مردمی را برآورده نمی‌سازد، باید به فکر رفع مشکل بوده و با درنظر گرفتن واقعیات جامعه، به تعیین مصادیق جرم اقدام نماید.

^۱ -ر.ک ماده ۱۵۰ قانون آئین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری (مصوب ۷۸)

^۲ - آمار فوق با مدافه در بند بند مواد و تبصره‌های قانون فوق‌الذکر بدست آمده است.

آراء وحدت رویه، نظرات اداره حقوقی قوه قضاییه و همچنین آیین‌نامه‌های داخلی نیروهای مسلح (تا آنجا که جنبه محرمانه نداشته) به عنوان منابع مهم و ارشادی حقوق کیفری نظامی از جایگاه ویژه‌ای در تحقیق موجود برخوردار است.

اصولاً بحث از صلاحیت دادگاه‌های نظامی و تعارض در صلاحیت با سایر مراجع، از حیثه مباحث حقوق جزای نظامی خارج است اما در تفصیل برخی مباحث ناگزیر از ورود به این مباحث شده‌ایم که حتی‌الامکان سعی شده تا از تطویل سخن خودداری شود.

مهمترین ویژگی این تحقیق، تدوین و تفصیل قواعد حقوق کیفری نظامی و جرایم خاص نظامی با توجه به جدیدترین قوانین، مقررات و آیین‌نامه هاست ضمن این که به قوانین مرتبط (حتی قوانینی که جای خود را در اثر تصویب قانون جدید بدان سپرده‌اند) بصورت زیرنویس اشاره نموده‌ایم تا محققان محترم با مطالعه سیر قانونی در یک موضوع بهتر و کاملتر به مطالعه و تحقیق در خصوص جرایم خاص نظامی بپردازند چرا که بررسی قوانین سابق اثر مهمی در تبیین و تشریح قوانین فعلی خواهد داشت.

بی شک تصویب دو قانون یکی قانون مجازات اسلامی (مصوب ۹۲) و قانون آیین دادرسی کیفری (مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی) تاثیر خود را در مباحث مربوط به جرائم نظامیان خواهد داشت چرا که حقوق جزای نظامی به عنوان رشته ای منبعث از حقوق جزا در موارد نقص تابعی است از مقررات کلی و قواعد حقوق جزای عمومی که بی توجه به آن هرگز یارای تفسیر قواعد و مقررات حقوق جزای نظامی را نخواهیم داشت. تصویب این دو قانون در دهه ۹۰ ما را بر آن داشت تا با نگرشی جدید به مقوله حقوق جزای نظامی ضمن اصلاح مقررات قبلی در این کتاب، مبادرت به چاپ جدید کتاب حاضر با اعمال اصلاحات و اضافات نماییم.

همانگونه که اشاره شد به لحاظ تازگی طرح بحث، فقدان منابع تحقیق به اندازه کافی و عدم دسترسی به منابع متفرقه و رویه قضایی (به جهت طبقه‌بندی اسناد نظامی) قطعاً نارساییها و نقایصی در تحقیق حاضر وجود دارد و نگارنده ضمن اعتراف به وجود نارساییها و کاستیهای مزبور از قضات، وکلاء، اساتید، دانشجویان و مخصوصاً حقوقدانان نظامی انتظار دارد منت نهاده و نقایص و ایرادات را منعکس فرمایند تا نسبت به رفع آنها اقدام گردد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از زحمات استاد گرامی جناب سرهنگ قضایی بهرام‌علی دودانگه که در جهت تصحیح و انطباق مباحث با مقررات پرسنلی زحمات فراوانی را متقبل شده‌اند تشکر و قدردانی نمایم.

همراهی و راهنمائیهای حکیمانه سرور ارجمندم جناب آقای دکتر محمد دمرچیلی قابل ستایش و همت والای انتشارات کتاب آواء در تدوین و نشر کتب حقوقی شایسته تقدیر است.

والعاقبه للمتیقین

مجتبی باری

زمستان ۹۸

پیشگفتار

نظم حاکم بر جهان، نمود تبعیت آن از یک آهنگ خدایی است. افراد جامعه به دلیل علاقه مندی و تمایل به سلامت، آسایش و امنیت خود، به مقررات و قوانین که متضمن روابط اجتماعی آنهاست همواره به دیده احترام می‌نگرند.

از زمانی که بشر به وجود قبیله‌های قومی پی برد همواره افرادی به عنوان مدافع قبیله و قوم وجود داشته که جنگجویان قبیله محسوب می‌شدند، هرچند این نهاد مدافع و گاهی متجاوز رفته رفته در طی دوران تکامل بشر نامهای مختلفی داشته اما همواره موجود بوده و با ایجاد کشورهای مستقل نام «ارتش» را به خود گرفت که مایه عزت و سرفرازی و حافظ امنیت و استقلال و تمامیت ارضی هر کشور بود.

عنوان «نظامی» همواره از عناوین پر افتخار هر کشور به ویژه کشور ما محسوب می‌شود و «نظامیان» دیواره محکم دفاعی هیأت حاکمه به شمار می‌آیند و چنانچه نظامیان، سپاهیان و رزمندگان را از شمار اقشار و طبقات یک جامعه جدا نماییم هویت و آزادی آنان را نادیده گرفته‌ایم.

در اندیشه اسلامی، نیروهای مسلح مظهر قدرت و مایه عزت و عظمت نظام و نشانه سربلندی و اقتدار جامعه اسلامی‌اند. هنگام نبرد پایدار و جان بر کف در برابر دشمن ایستاده، با گامهای استوار و عزمی پولادین بر دشمن می‌تازند. حضرت امیر مؤمنان در باره جایگاه والای نیروهای مسلح فرموده‌اند «فَالجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ حُصُونُ أَلْرَعِيهِ وَ زِينُ الْوَلَاةِ وَ عَزَالِدِينِ وَ سَبِيلُ الْإِمْنِ وَ كَيْسَ تَقَوْمُوا الرَعِيهِ الْإِبْهَمِ»

«نیروهای مسلح به فرمان خداوند دژهای استوار ملت، آرایه زمامداران، شکوه دین و راههای تحقق امنیت‌اند و قوام و ایستادگی ملت تنها به وسیله آنان ممکن است.»

«نیروهای مسلح» در مقام دفاع از حاکمیت ملی و استقلال و وحدت و حاکمیت ارضی در مقابل بیگانگان قرار دارند. انجام وظیفه در این نیروها بیش از آنکه انتخاب یک شغل باشد متکی بر عشق و علاقه به آب و خاک و میهن و سرباختن در راه حفظ مقدسات کشور است. این عشق و علاقه از

خاک و خون سرچشمه می‌گیرد، بدین معنا که افراد، هم از نظر سابقه طولانی سکونت و هم از نظر وابستگیهای آبا و اجدادی، به سرزمین خود علاقه‌مند می‌شوند و برای حفظ آن در صحنه‌های نبرد و در دفاع از استقلال و تمامیت ارضی کشور جان می‌بازند.^۱

۱- نیروهای مسلح و دلایل وجودی آن

۱-۱- تعریف

«نیروهای مسلح در مفهوم سستی به مجموعه قوای منظم نظامی اطلاق می‌شود که برای دفاع از سرزمین در مقابل بیگانگان و یا مقابله با آشوبهای داخلی و حفظ منافع ملی تشکیل شده‌اند».^۲

۱-۲- دلایل وجودی نیروهای مسلح^۳

استقلال خارجی و امنیت داخلی از مهمترین هدفها و حقوق اساسی یک جامعه سیاسی به شمار می‌رود که برای حفظ و تأمین آن علاوه بر ابتکارات سیاسی، تدابیر و اقدامهای مادی لازم و ضروری است. نیروهای مسلح مجموعه تأمین کننده این تدابیر و اقدامات می‌باشند که با توجه به اهداف حقوق مذکور (استقلال و امنیت) بطور جداگانه تأمین می‌شوند.

۱-۲-۱- حفظ استقلال کشور

سرزمین، مردم و حاکمیت، عناصر در هم آمیخته و جدانشدنی برای تکوین یک کشور به شمار می‌روند، با این فرض در هر کشور، سرزمین متعلق به مردمی است که بر روی آن زندگی می‌کنند. با شناسایی کشورها، این موضوع به صورت یک امر حقوقی به نام «استقلال» مطرح می‌شود.

استقلال وقتی محقق می‌شود که مردم کشور با امنیت خاطر و بدون بیم و هراس از ناحیه کشورهای دیگر و فارغ از هر نوع انقیاد به زندگی خویش ادامه دهند، بنابراین استقلال ایجاد حق و تکلیف می‌کند؛ حق مردم به داشتن سرزمین و تکلیف دیگران در احترام به این حق.

اصل استقلال و حاکمیت ملی اقتضا می‌کند که دولتها، برای حفظ حدود و ثغور کشور خود اقدامات لازم را بعمل آورند که تشکیل نیروهای مسلح بصورت منسجم تأمین کننده این منظور می‌باشد.

^۱ - هاشمی، دکتر سید محمد، حقوق اساسی ج.۱. ایران، جلد دوم، ص ۴۸۹

^۲ - همان، ص ۴۶۲

^۳ - همان، ص ۴۶۳ الی ۴۶۶

هر چند تهدید خارجی نوعاً اتفاقی و گاهگاهی است؛ اما نیروهای مسلح بطور دائم تشکیل می‌شوند و با توجه به وضعیت کشور، در زمان جنگ یا صلح عمل می‌کنند:

۱-۱-۲-۱- در زمان صلح

آنچه بعنوان مهمترین رسالت نیروهای مسلح در زمان صلح می‌توان برشمرد عبارتست از:
 الف) از طریق پوشش زمینی، دریایی و هوایی، دائماً و احتیاطاً به گشت زنی و مراقبت می‌پردازند تا در صورت بروز حادثه یا وقوع حمله از سوی بیگانگان قادر به دفع تجاوز باشند.
 ب) از طریق آموزش مستمر نیروهای انسانی در کادرهای ثابت و وظیفه، کشور را در آمادگی دائم رزمی قرار می‌دهند.

ج) از طریق صنعتی یا تجاری به تأمین ساز و برگ نظامی می‌پردازند.

۱-۲-۱-۲- در زمان جنگ

نیروهای مسلح به موجب دستور فرماندهی کل قوا از تمام تدابیر لازم و با استفاده از نیروهای ثابت، ذخیره و احتیاط و احیاناً بسیج عمومی برای تأمین اهداف اصلی (استقلال و تمامیت ارضی) کار دفاع و حمله را بر عهده می‌گیرند.

نیروهای مسلح جنبه ملی داشته و تحت نظارت متمرکز فرماندهی کل قوا بدون استثناء و هیچگونه انشعاب منطقه‌ای و یا جغرافیایی، تمامی سرزمین را شامل می‌شود تا از این طریق بتوان تمامیت ارضی را تأمین و حفظ نمود.

۱-۲-۲- حفظ امنیت داخلی

یکی از بزرگترین رسالتها و وظایف نیروهای مسلح، برقراری آسایش و امنیت برای آحاد جامعه است. نیروهای مسلح (اعم از نظامی و انتظامی) از طریق مبارزه با اخلاالگران امنیت و همچنین مبارزه با ناهنجاریهای اخلاقی و اجتماعی در جامعه بستر لازم را برای احساس «داشتن امنیت» بین شهروندان فراهم می‌کند. آنان به مثابه پشتوانه و استوانه‌ای هستند که جامعه به او تکیه می‌زند و روی پای خود ایستاده، تلاش و فعالیت می‌کند و در عرصه‌های مختلف علمی، فرهنگی، صنعتی و تکنولوژی جنبه‌های مادی و معنوی زندگی پیش می‌تازد و عمل می‌کند. چنانچه نیروهای مسلح دارای عزم و

اراده راسخ برای اهداف عالی ملتشان باشند طبعاً موجبات احساس پشت‌گرمی ملت و حتی مسئولین نظام را فراهم می‌آورند.

از اهداف مهم قدرت عمومی در اعمال حاکمیت، ایجاد نظم و جلوگیری از هرج و مرج در جامعه و تضمین امنیت مردم در مقابل تجاوزهای قطعی و یا احتمالی است. هر چند ضوابط و مقررات نظم و امنیت را قانون معین می‌کند؛ اما بر هم زدن نظم و تجاوز به امنیت افراد امر رایجی است که صرفاً یک نیروی مجهز و آماده، قابلیت جلوگیری و مخالفت با بی‌نظمی و تجاوز و حفظ امنیت و آسایش عمومی را خواهد داشت این نیروی مجهز که در داخل کشور به مراقبت می‌پردازد، «نیروی انتظامی» نامیده می‌شود.

۲- حقوق جزای نظامی

حقوق جزا در معنی وسیع، رشته‌ای از حقوق عمومی است که موضوع آن بررسی افعال یا ترک افعالی است که هیأت حاکمه به اعتبار اخلاقی که در نظم جامعه پدید می‌آورد جرم شناخته است. حقوق جزای اختصاصی نیز شعبه‌ای از حقوق جزاست که شامل تعریف، انواع و تشریح شرایط و ارکان قانونی جرم و مجازات خاصه هر یک از آنها می‌شود. تا کنون تعریفی از حقوق جزای نظامی به دست داده نشده است و حقوقدانان جزایی بدان کمتر بذل عنایت داشته‌اند. حقوق جزای نظامی «شاخه‌ای از حقوق جزاست که به بررسی جرایم خاص نظامیان، تعریف انواع جرم و تشریح عناصر مادی، معنوی و قانونی و مجازات هر کدام می‌پردازد.»

فصل اول

کلیات

در این فصل ابتدا ضمن تعریف نظامی و بیان مصادیق آن به تعریف جرایم خاص نظامی پرداخته و فواید تفکیک آن را از سایر جرایم بیان می‌کنیم، بعد از آن مروری به سیر قانونگذاری در زمینه قوانین مربوط به نیروهای مسلح خواهیم داشت و سپس به انواع مجازاتها و شرایط اختصاصی هر کدام اشاره‌ای کوتاه نموده و در پایان به بررسی مرور زمان، شروع به جرم و نحوه جبران خسارت در جرایم خاص نظامی پرداخته و با عنایت به تصویب قانون جدید مجازات نیروهای مسلح (مصوب ۸۲) به بیان اصلاحات مهم این قانون در مقایسه با قانون سابق اکتفا می‌نماییم.

گفتار اول: تعریف نظامی

ماده یک قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح بدون این که تعریفی از نظامی ارائه دهد، اشخاصی را که به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی آنان در محاکم نظامی رسیدگی می‌شود احصاء نموده است.

بموجب این ماده: «دادگاههای نظامی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی کلیه افراد زیر که در این قانون به اختصار «نظامی» خوانده می‌شود، رسیدگی می‌کنند:

الف- کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و سازمانهای وابسته.

ب- کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران و سازمانهای وابسته.

ج- کارکنان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و سازمانهای وابسته و اعضای بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

د- کارکنان وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمانهای وابسته.

ه- کارکنان مشمول قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.

و کارکنان وظیفه از شروع خدمت تا پایان آن.

ز محصلان - موضوع قوانین استخدامی نیروهای مسلح - مراکز آموزش نظامی و انتظامی در داخل و خارج از کشور و نیز مراکز آموزش وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.

ح- کسانی که به طور موقت در خدمت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران هستند و طبق قوانین استخدامی نیروهای مسلح در مدت مزبور از اعضاء نیروهای مسلح محسوب می‌شوند.»

بر مبنای این ماده نظامیان عبارتند از:

۱- کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و سازمانهای وابسته

این بند از جمله مقررات تأسیسی قانون جدید است و تا قبل از تصویب این قانون در سال ۱۳۸۲، بموجب ماده یک قانون دادرسی نیروهای مسلح (مصوب ۶۴) که مقرر نموده بود: رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی اعضاء نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران «ارتش، سپاه، ژاندارمری، شهربانی، پلیس قضایی، کمیته‌های انقلاب اسلامی و هر نیروی مسلح دیگر» بر طبق مواد این قانون در صلاحیت دادگاههای نظامی است. «کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح جزو «نیروهای مسلح دیگر» مذکور در این ماده محسوب می‌شدند ولی در قانون جدید کلیه پرسنل که در ستاد کل نیروهای مسلح انجام وظیفه می‌نمایند بموجب این بند نظامی محسوب می‌شوند، چرا که ستاد کل ارگانی مستقل از سایر نیروهای مسلح و دارای شخصیت حقوقی مستقل است.

۲- کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران و سازمان وابسته

در تعریف ارتش در مفهوم لغوی آمده است:

«الف) به مجموعه فرماندهی کل، ستاد مشترک، نیروی زمینی، هوایی، دریایی، و سازمانهای وابسته اطلاق می‌شود.

ب) بزرگترین یگان تاکتیکی و اداری نیروهاست و از دو سپاه یا بیشتر به اضافه عده‌های پشتیبانی تشکیل می‌شود.

ج) ارتش به مجموعه سپاهیان یک کشور اطلاق می‌شود. این کلمه جزئی از کلمه ارتشدار (سپاهی، لشکری) است و در زبان پهلوی ارتشبار بوده است.